

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

V Ljubljani 19. novembra 1890.

Obseg: Reja mlade živine. — Nekoliko številčk. — Jama za prezimovanje v roki cepljenih drevesec. — Razne reči — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Reja mlade živine.**

Pri reji mlade živine dandanes še veliko greše. Mnogi kmetovalci puščajo mladim teletom sesati le po dva do tri tedne, potem jih pa odstaviijo in jim ne dajo več mleka, preživeti se morajo s senom in nekoliko zrnjem. Čuditi se ni, če se mlečno meso posuši in da skoro vsa teleta shujšajo in postanejo mršava. Shujšano tele se pa nikdar več ne opomore in nikdar nima več take vrednosti, kakeršno bi moralo imeti po svojem plemenu. Pri mnogih pokaže se driska, ki traja pogostoma dolgo in pokonča marsikatero tele. Če se mladim teletom omeči ali izprazni srce, prihaja to vsled pomankanja krvi zaradi preslabega krmljenja.

Če pa skuša živinar ohraniti mlečno meso, bode malokedaj prisiljen pobiti mlado živinče. Mleko gre najprvo teletu, to je uredba prirodna, krava ne dobi mleka zaradi ljudi. In zakaj prasetom, ko se odstaviijo strežemo z vsem, kar imamo na razpolaganje? Mari govedina ni toliko vredna kakor svinjina. Odpuščati je bilo zane-marjanje mlade živine prejšnje čase, ko je bilo meso po ceni in živinarstvo ni še imelo tega pomena, kakeršnega ima dandanes.

Po mnenji mojem ne smeti teletom puščati preveč mleka, tudi ni dobro, če so predebela; pustiti se ga pa jim mora toliko, da morejo uspevati in se razvijati. S šestim ali osmim tednom naj se odstaviijo, daje naj se pa jim iz keblice ravnokar namolženega mleka, dokler niso tri mesece stara. To ni preveč, kajti mleko se pri teletih dobro izplača. Od šestega tedna sme se jim dati nekaj sena. Fino, dobro seno, malo posuto z debelo ovseno moko, z lanenimi prgami ali pa s sladnimi kalmi je najprimernejša krma teletom. Če tele uživa sladne

kali, pokaže semalokedaj driska, in zatorej jih je jako priporočati, vrhu tega so tudi jako redilne. Če se pa vendar jih loti driska, gledati je, da se hitro odpravi, kajti tudi ob najboljši krmi tele ne uspeva, če ima to bolezen. S priprostimi domačimi sredstvi doseže se iz prva jako mnogo, na pr. če daš teletu slednji dan nekaj novo znesenih surovih jajec, ali nekoliko žličic nastr-gane krede ali pa nekaj žlic oprazene moke z jajcem. Posebno pa glej pri mladi živini na snažnost. Pregovor pravi: „Snaga je pol krme.“ Pogostoma, najraje slednji dan, odstrani naj se gnoj iz hleva. Mnogi kmetje mislijo, da morajo gnoj puščati dva ali tri dni pod živino, da bode dober, in puščajo toraj živino v blatu. Čudno ni, če jim potemtakem živina boleha in ob najboljši krmi ne uspeva. Marsikdo morda poreče: Kje bom pa jemal nastila, če morem slednji dan odpravljati gnoj? Na to odgovarjamo, da se mnogo slame prihrani če se z vilami spravi proti jaslim in, kadar je izkidan gnoj, zopet razstelje in malo nove pridene, če se ob vsakem krmljenji odpravijo kravjaki. Na ta način dobi se vendar težek, dober gnoj, živina leži na suhi stelji in uspeva vidno. Če se tako ravna, ponesnažijo si mnogo manj obleko ljudje, ki imajo opraviti pri živini. Nadalje treba z mlado živino lepo in prijazno ravnati. Posebno je gledati, da ne dobi uši. Ušiva živina ne raste. Da se odpravijo uši, ostrižejo naj se teleta, najbolje s konjskimi škarjami. Take škarje so po ceni in zelo ročne. Živali dobe potem lepšo, svetlejšo barvo in se vidno bolje rede. Eno leto naj se teletom daje kolikor mogoče močna hrana. Kdor pri mladi živini varčuje, ne varčuje na pravem mestu. Živali, ki dobivajo sena in močne krme, so bolj iztegnene in okrogle, zatorej naj se mladi živini nikdar ne daje zelene krme. Če bi se na ta način bolj gledalo na rejo mladih goved, ne bilo bi se nam bati inozemske prodaje. Če kmet polje svoje še tako dobro

obdeluje, vendar se mu delo njegovo ne izplača, ako zanemarja živino.

Nekoliko števil.

O koristi sadnega drevja se je že jako veliko pisalo, še več pa govorilo. A vsi pisani in govornjeni navsveti so dostikrat „bob ob steno“. Sto izgovorov in ugovorov ima naš kmet, ki so z njegovega stališča vsaj navidezno utemeljeni. Toda ti ugovori nas ne smejo plašiti. Saj vsaka stvar potrebuje časa, in kolikor boljša je, toliko več ga potrebuje. Če toraj stokrat „pogorimo“, moramo vendarle vsako novo priliko porabiti in priporočati sadjarstvo. In če tudi za zdaj dosežemo le to, da bo naš kmet prideloval dovolj mošta in nekaj suhega sadja za se, dobro je. Marsikateri bo ostal v kmetovem žepu novec, katerega bi sicer izdal za žganje, slabo vino in — zdravnika. Zatoraj pa bodimo vztrajni in poučujmo kmeta, kako koristno je sadje, kadar je količkaj prilike. Dejanski dokazi pa gotovo najbolje zajeze reko ugovorov. Za danes navajam en tak dokaz.

Naš č. gosp. župnik ima $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ velik sadni vrt. Na tem vrtu stoji 40 jablan, ki so stare nekako po 50 let. A odšteti nam je še kakih 6 zanikarnih, ker skoraj niso vredne, da stoje. Od teh debel je letos prodal naš g. župnik za 91 gld. potrzanega sadja in za 45 gld. otresenega za mošt. Za se je pa nasušil ali pa v mošt podelal za 35 gld. jabolk ter za dom prihranil še za 35 gld. potrzanih jabolk. Toraj mu je dalo 34 zdravih dreves 206 gld. dohodkov. Pripomniti mi je, da ta drevesa niso imela druge postrežbe, kakor nekoliko dežnice ob deževnem vremenu, ki je nekoliko razpeljava s ceste po vrtu. Ta pridelek sicer ni Bog ve kolikšen, a dober pa je, če pomislimo, da se je na tem vrtu ali travniku toliko pridelalo poleg trave.

A štel sem tudi le jabolka. Če bi pa bil privzel še hruške, češplje in orehe, ki rasto na tem vrtu ob plotu, bil bi pa račun zrastel še za par desetakov. Zoper ta račun slišim dva ugovora. Eni pravijo: Če drevje sadim, pa trave ne bo. Toda ta ugovor nima dejanske podloge. Mlado drevje itak ne dela nobene sence, a staro t. j. doraslo pa daje po 100 do 400 $\frac{1}{2}$ sadja. Pod takim drevesom se res toliko trave ne nakosi, a koliko več je pa tudi vredno sadje nego tista pest trave! Dejanski dokaz o tem je ta vrt. Poleg sadja pridelalo se je še 1200 $\frac{1}{2}$ sena in 800 $\frac{1}{2}$ otave, toraj prav toliko, kolikor se je ob dobrih letinah nakosi na neobsajenih navadnih travnikih. Drugi pa ugovarjajo: Ta lepi pridelek je le letos slučajen. Koliko let zdaj zopet takege ne bo! A tudi ta ugovor se da ovreči. Pri nas res sadje rodi le na dve ali tri leta tako obilo, kakor je letos. A če bi se naši ljudje za sadje bolj brigali ter snažili drevje in umno mu gnojili (kakor ravnajo že stoletja druge poljske rastline), rodilo bi sadje najmanj vsako drugo leto toliko, kolikor je letos, in nikdar bi ne bilo več tako

prazne letine, kakor je bila lanska. Tedaj bi imel naš č. g. župnik n. pr. vsaj vsako drugo leto*) po 200 gld. ali vsako leto 100 gld. več dohodka od svojega vrta, nego pa če bi ne bil obsajen. In če pomislimo, da 1 $\frac{1}{2}$ velika, s zrnjem obsejana njiva daje le 170 gld. čistega dohodka, trobijo te številke pač dovolj glasno v najbolj gluha ušesa, da je treba vse travnike, ki imajo količkaj ugodno lego za sadje, ž njim na redko (12—15 $\frac{1}{2}$ vsak-sebi) zasaditi!

Janko Žirovnik.

Jama za prezimovanje v roki cepljenih drevesec.

Gotovo bi bilo popolnoma odveč razpravljati, kako zelo koristno je cepljenje ali požlatnjevanje jabolčnih in hruškovih podlog v roki v zimskem času. Stvar je dognana, osobito glede drevesnic ljudskih šol. Žal pa, da marsikateri posestnik drevesnice, posebno pa ljudski učitelj nima primerne kleti, v kateri bi v zimskem času požlatnjene podloge prisul in zoper mraz zavaroval. Pa tej nepriliki je lahko odpomoči, in sicer z jamami, kakršne služijo zelenjadarskim vrtnarjem za prezimovanje zelenjadi. Taka jama napravi se tako le: Izbere se najbolj zavetni kraj na vrtu. Ležati mora toraj proti severni strani in biti obzidan ali z deskami ograjen, proti južni pa odprt, prisojen. Na takem prostoru izkoplje se jama (jarek) vsaj meter globoka, do dva metra široka ter po potrebi dolga. Poleg sten ob jami zabijo se koli, in sicer ob zadnji proti ograji obrnjeni steni dobrih 30 do 40 $\frac{1}{2}$ iznad jame, ob ostalih treh stenah pa ne iznad nje. Na zabite kole pribijo se naposled še deske (možlarji) tako, da ima vsa jama lesen obod. Leseni obod je ob zadnji steni za 30—40 $\frac{1}{2}$ viši, nego ob sprednji, stranski steni pa visita poševno. Na tako obito jamo polože se tudi deske, to pa tako, da ostane ravno v sredini sprednje strani dovolj velika odprtina, in okolo tako narejenega pokrova zmeče se iz jame izmetana zemlja. Da se pokrov pod težo zemlje preveč ne udaje, dobro je podpreti ga s koli in na nje položenimi gredicami. V tako prirejani jami prezimijo cepljene podloge prav dobro. Paziti se mora le na to, da se jama ob lepem vremenu zrači (odpre se odprtina), ob grdem, mrzlem pa zapira. Da ne uhaja mraz skozi odprtino, zmeče se na njo lahko listja, slame, najboljše pa še gnoja.

—c.

Razne reči.

* Kakšen život naj ima dobra molzna krava? Krava mora biti od vrha glave do začetka repa štirikrat toliko dolga, kolikor je glava dolga. Obseg života nebreje krave ne sme nikdar biti manjši, nego štirikratna dolgost glave. Vime mora biti toliko dolgo, kolikor merita skupaj dolgost in širokost glave.

*) Toliko donaša v resnici že vrt, če je količkaj sadne kupčije.